

Sygn. akt III UK 53/11

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 17 lutego 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania E. T. i in.,
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem "E. " Spółki Akcyjnej
o jednorazowe odszkodowanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 lutego 2012 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych
z dnia 16 grudnia 2010 r.,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego,**
- 2. odrzuca wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zwrot spełnionego świadczenia.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 16 grudnia 2010 r. Sąd Okręgowy zmienił wyrok Sądu Rejonowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 września 2010 r. w ten sposób, że zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 kwietnia 2010 r. i przyznał prawo do jednorazowego odszkodowania w związku ze śmiercią J. T. w dniu 30 listopada 2009 r. na skutek zrównanego z wypadkiem przy pracy wypadku podczas podróży służbowej wnioskodawcom /.../. Sąd drugiej instancji ustalił, że zmarły J. T. był synem T. i K. T. oraz bratem E. i M. T.

W skardze kasacyjnej, obejmującej część rozstrzygnięcia, odnoszącą się do M. T. i E. T. organ rentowy, Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie zarzucił naruszenie prawa materialnego – art. 13 ust. 2 pkt 2 w związku z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 30 października 2003 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w związku z art. 69 i 68 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez niewłaściwe ich zastosowanie i przyznanie prawa do jednorazowego odszkodowania braciom poszkodowanego pracownika oraz naruszenie przepisów postępowania – art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez niedokonanie ustalenia, czy są osobami uprawnionymi do tego świadczenia. Podniósł, że tylko niektórzy krewni poszkodowanego w wypadku uprawnieni są do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, przy czym ich uprawnienie powiązane jest z realną zmianą sytuacji życiowej wywołaną zgonem ubezpieczonego i w związku z tym jest uzależnione od spełnienia dodatkowych warunków.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji w zaskarżonej części i o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu wraz z orzeczeniem o zwrocie spełnionego na rzecz M. T. i E. T. świadczeń w kwotach po 15.126,75 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia im skargi kasacyjnej do dnia zapłaty.

W odpowiedzi na skargę E. i M. T. podnieśli, że organ rentowy nie kwestionował prawa rodzeństwa zmarłego do jednorazowego odszkodowania, nie zaoferował dowodów na okoliczności, które wskazał w skardze kasacyjnej. W związku z żądaniem restytucyjnym powołał się na zasady zwrotu nienależnie

pobranym świadczeń z ubezpieczenia społecznego regulowane w art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Kładąc nacisk na przyznanie żądanych świadczeń prawomocnym wyrokiem, wskazał, że do czasu jego zmiany lub uchylenia nie może być mowy o świadczeniu nienależnym lub o zwłoce wnioskodawców w zwrocie świadczenia nienależnego. Stwierdził także, że świadczenie nie zostało przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innym przypadku świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia. Kwotę ewentualnego zwrotu określił na 21.720,00 zł, czyli wartość powiększającą jednorazowe odszkodowanie dla wszystkich członków rodziny do kwoty 60.507,00 zł, ponad przysługującą matce zmarłego kwotę 27.927,00 zł i ojcu zmarłego kwotę 10.860,00 zł, określone w decyzji z dnia 26 stycznia 2011 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Krąg podmiotów uprawnionych do świadczenia przewidzianego w art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 30 października 2003 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst – Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.) nie obejmuje bezwarunkowo rodzeństwa poszkodowanego pracownika. Wymieni w nim jako uprawnieni bezwarunkowo są małżonek, co do którego nie orzeczono separacji, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka, dzieci przysposobione oraz warunkowo przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletniości wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, w tym również w ramach rodziny zastępczej, spełniające w dniu śmierci ubezpieczonego lub rencisty warunki uzyskania renty rodzinnej oraz rodzice, osoby przysposabiające, macocha oraz ojczym, pod warunkiem, że w dniu śmierci ubezpieczonego prowadzili z nim wspólne gospodarstwo domowe lub ubezpieczony bezpośrednio przed śmiercią przyczynił się do ich utrzymania albo ustalone zostało wyrokiem lub ugodą sądową prawo do alimentów z jego strony.

Sąd drugiej instancji, ustalwszy, że wnioskodawcami są bracia poszkodowanego, nie doszedł do konkluzji, które mogłyby wskazywać na ich

uprawnienie do jednorazowego odszkodowania. W braku stosownych ustaleń nie jest możliwe badanie, w którym kręgu uprawnionych należy poszukiwać braci poszkodowanego, zatem Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok do ponownego rozpoznania przez Sąd drugiej instancji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

W wyniku ponownego rozpoznania sprawy Sąd Okręgowy uzyska podstawę do stwierdzenia, czy jednorazowe odszkodowanie spełnione na rzecz M. T. i E. T. były świadczeniami nienależnymi, których zwrotu organ rentowy może domagać się na podstawie prawa cywilnego (art. 405 k.c., art. 415 k.p.c.), jednakże wniosek restytucyjny był niedopuszczalny w skardze kasacyjnej zawierającej żądanie uchylecia zaskarżonego wyroku; Sąd Najwyższy, uwzględniając to żądanie nie orzeka o zwrocie spełnionego świadczenia.